

مؤسسه حقوق بشر و محو خشونت

Human Rights & Eradication of Violence Organization

'Training & Empowerment of Young Professional Advocates in Afghanistan'

چند همسری در نظام حقوقی افغانستان

زرمینه عظیمی

چکیده

چند زنی یا تعدد زوجات واقعیت اجتماعی است که ابعاد گوناگون آن، می‌تواند مورد پژوهش قرار گیرد. در این نوشتار به بیان مبانی، شرایط، و آثار تعدد زوجات در نظام حقوقی افغانستان همچنان پرسش‌ها و اعتراضات موجود، نسبت به تعدد زوجات در عصر حاضر پرداخته شده است. هر چند که اصل جواز تعدد زوجات در آیات و روایات و مورد پذیرش همه مذاهب اسلامی است، ولی پرسش‌های جدی در باره خصوصیات این حکم و شرایط اجرای آن وجود دارد. به رغم برخی دیدگاه‌ها در میان اندیشمندان اسلامی، اباحت تعدد زوجات در حالت ضرورت و شرایط خاص اجتماعی اختصاص ندارد. رعایت عدالت میان همسران تنها شرط مورد اتفاق در انتخاب چند همسری است؛ هر چند که در مورد مفهوم و مصداق عدالت، دیدگاه‌های گوناگونی وجود دارد. همچنان شرایط دیگر مانند رضایت همسر اول و یا تمکن مالی نمی‌تواند از شرایط مبادرت به چند همسری باشد. اگر چه حکومت بنا بر مصلحت اجتماعی، نمی‌تواند به گونه مطلق تعدد زوجات را محدود کند؛ اما برای محدود سازی آن، قواعدی را در قوانین به تصویب رسانده است.

واژگان کلیدی: ازدواج، تعدد زوجات، چند زنی، عدالت، شرایط ازدواج.

چند همسری (polygamy) یا تعدد زوجات، به معنای چند تن بودن همسران یک مرد در عین زمان می‌باشد. البته چند همسری مشمول چند شوهری نیز می‌شود.

در رویکرد حقوقی، عرف و سنت یک وضعیت قانونی است که به عنوان واقعیتی در برخی جوامع انسانی وجود داشته و دارد. در طول تاریخ هیچ وقت چنین نبوده است که نه مرد به زن معین اختصاص داشته باشد و نه زن مخصوص یک مرد معین باشد؛ که به این فرض گفته می‌شود (کمونیسم جنسی) کمونیسم جنسی مساوی است به نفی زندگی خانوادگی. تاریخ و حتا فرضیات مربوط به ماقبل تاریخ، دوره‌ی را نشان نمی‌دهد که در آن، بشر به کلی فاقد زندگی خانوادگی بوده و کمونیسم جنسی به صورت مطلق حاکم بوده باشد. آنچه را که به این نام خوانده‌اند و مدعی هستند در میان بعضی قبایل وحشی وجود داشته است. در کنار تعدد زوجات، بحث چند همسری مطرح می‌گردد. اسلام، چند زنی را برخلاف چند شوهری به کلی لغو و نسخ نکرده است بلکه آن را تحدید و تقیید کرده است؛ یعنی برای آن حداکثر قایل شده که چهار تاست و از طرف دیگر برای آن شرایط و قیود قرار داد و به هر کس اجازه نداد که همسران زیادی انتخاب کند. افغانستان از جمله کشورهای اسلامی بوده و قوانین شرعی در همه عرصه‌های زندگی دخالت دارد، چند همسری را با رعایت شرایط و قیودی پذیرفته است که مورد بحث قرار خواهیم داد. تعدد زوجات در قوانین افغانستان با رعایت شرایط پذیرفته شده است. در افغانستان معمول است بدون رعایت عدالت و داشتن شرایط به تعدد زوجات اقدام می‌کنند نتیجه تعدد زوجات مورد خشونت قرار گرفتن زنان است و آثار بدی روی زندگی زنان می‌گذارد. این جاست که دانستن بحث تعدد زوجات از اهمیت به سزای برخوردار است. با توجه به این وضعیت می‌پردازیم به پاسخ چستی مبانی چند همسری می‌پردازیم؟ آیا تعدد زوجات یا گزینش چند همسر برای یک مرد حق است؟ در قوانین افغانستان چه شرایطی برای تحقق چند همسری ذکر شده است؟ سابقه و مرحله آغاز چند همسری و همچنان عوامل آن چیست؟ این سوالات است که ما می‌خواهیم به پاسخ آن، در این مقاله بی‌پردازیم.

مطلب اول - مفاهیم

پیش از ورود به مباحث اصلی‌تر، برای درک بهتر و واضح‌تر موضوع ایجاب توضیحاتی را در زمینه مفاهیم مورد بحث می‌نماید. بنا براین ذیل مطلب مفاهیم مربوط به تعدد زوجات را توضیح خواهیم داد.

۱-۱- چند همسری

اصطلاح چند همسری - که در تقابل با تک همسری است فی نفسه واژه عام است و از این رو شامل چند شوهری و چند زنی می‌شود. آنچه در این توضیح بیان می‌شود یک نوع رابطه تعریف شده اجتماعی است که در آن یک مرد یا یک زن، رسماً و همزمان با بیش از یک جنس مخالف ازدواج کند. (تقی زاده، ۱۳۹۶: ۲، ۲۲)

اصطلاح دقیق چند همسری چندان روشن نیست و این به فقدان تعریف دقیق از «همسر» باز می‌گردد. معمولاً تعریف همسر به روابط محدود نمی‌شود اما اینکه دقیق چه نوع رابطه‌ی را می‌توان (همسری) در نظر گرفت به درستی مشخص نیست. در سوسیولوژی و جانور شناسی اصطلاح چند همسری به هر نوع جفت گیری چندگانه اشاره دارد. (عظیم زاده، ۱۳۹۸).

برای اینکه چند همسری را به گونه واضح بفهمیم، لازم است انواع زوجیت را به گونه جداگانه بررسی نماییم.

۲-۱-۱- کمونیسم جنسی

کمونیسم جنسی یعنی اینکه اختصاص در هیچ طرف وجود نداشته باشد؛ نه زن به مردی معین اختصاص داشته باشد و نه مرد به زنی معین. کمونیسم جنسی مساوی است به نفی زندگی خانوادگی. با مفهوم کمونیسم جنسی عملاً خانواده مفهومش را از دست می‌دهد و یک نوع لاابالی گری مطلق بر روابط همسری حاکم می‌شود هیچ چیز به چیز بند نیست. کمونیسم جنسی در واقع در تقابل مطلق با علقه زوجیت قرار دارد. فکر کنم این نوع تفکر است اما در ساحه تحقق چنین وضعیت مصداق واقعی ندارد.

۳-۱-۱- چند شوهری

شکل دیگر چند همسری چند شوهری است، یعنی این که یک زن در آن واحد بیش از یک شوهر داشته باشد. ویل دورانت می‌گوید: «این شکل از چند همسری در قبیله تودا و بعضی از قبایل تبت قابل مشاهده است». اسلام چند شوهری را نفی نموده است و اشکالاتی را در مورد آن، بیان کرده است. اولاً اشکال اساسی و عمده‌ی که چند شوهری به وجود می‌آورد و سبب می‌شود که چند شوهری موفقیت نداشته باشد، اشتباه نسب انسان است. یعنی در این نوع زناشویی رابطه پدر و فرزند نامشخص است. دوماً چند شوهری با طبیعت زن و مرد منافات دارد چنانکه در روانشناسی ثابت شده است که زن بیش از مرد خواهان تک همسری است. (مطهری، ۱۳۸۷: ۳۰۰).

۴-۱-۱- چند زنی (تعدد زوجات)

شکل دیگری چند همسری چند زنی است. چند همسری (polygamy) یا تعدد زوجات، یعنی چند تن بودن همسران یک مرد است. علما حکم جواز تعدد زوجات که از آیه سوم سوره نساء استفاده شده است را فقط یک رخصت از ناحیه شریعت می‌دانند و نه تشویق افراد به این عمل، بلکه معتقدند با مشروط کردن آن به اجرای عدالت، اشخاص را در صورت بیم از اجرای عدالت از چند همسری در حذر داشته است. (عبدی پور، ۱۳۸۸: ۱۴).

۵-۱-۱- تک همسری

تک همسری یا به تعبیری دیگر اختصاص یک زن به یک مرد و بالعکس نیز از مفاهیمی مرتبط با تعدد زوجات مطرح می‌گردد. تک همسری طبیعی‌ترین شکل زناشویی است که در آن زن و شوهر از لحاظ روحی، عاطفی و احساسی و همچنان منافع جنسی یکدیگر را مخصوص شخص خود می‌دانند. (مطهری، ۱۳۸۷: ۲۹۹).

اختصاص یک مرد به یک زن چیزی است اجتماع خانواده بر آن برقرار است؛ همسر یکی است، یعنی یک نر به یک ماده اختصاص دارد. زیرا در این نوع رابطه زوجیت، بینش بر اساس اجتماع خانوادگی برقرار است. (طباطبایی، ۱۳۸۸: ۳۳۰) از سوی دیگر به لحاظ و تحقق منافع و اهداف مشترک این نوع ازدواج سالم‌ترین و مطمئن‌ترین اجتماع به حساب می‌آید.

مطلب دوم- سابقه و عوامل تعدد زوجات

برای اینکه بحث تعدد زوجات به گونه درست برای ما تفهیم شود، شناسایی عوامل آن، کمک خواهد کرد که موضوع به خوبی مورد بررسی قرار گرفته است. عوامل تعدد زوجات، بیشتر یک عامل شخصی است. اما به صورت عموم تعدد زوجات چند عامل دارد که می‌توان از آن به عنوان عوامل عمومی یاد کرد. به چند عامل از این نوع می‌پردازیم. یک نکته که بیان آن لازم است این است که عوامل چند همسری گذشته‌ی تاریخی این مسئله نیز نشان، می‌دهد.

۱-۲- سیر و سابقه تاریخی تعدد زوجات

تعدد زوجات از قدیم الایام و حتا پیش از ظهور اسلام وجود داشته و بیشتر در امتهای قدیم؛ چون مصر، هند، فارس و همچنان روم و یونان تعدد زوجات را سنت خود کرده بودند و چه بسا بعد از گرفتن یک همسر و برای که آن تنها نماند، مصاحبانی در منزل شان می‌آوردند که مونس و همراه همسرشان باشد. در بعضی امت‌ها به عددی مشخصی منتهی نمی‌شد؛ مثلاً مردهای اعراب و یهود، گاه ده زن و یا بیست زن می‌گرفتند. (طباطبایی، ۱۳۸۸: ۶۳۰) چنانچه از امام بخاری (رح) از حضرت عایشه (رض) نقل می‌کند که در جاهلیت عرب، چهار نوع ازدواج وجود داشته است

نوع اول آن همان ازدواج است که امروزه مروج است. نوع دوم آن طوری بوده است که مرد خودش در ایام خلل زوجیت، وسیله زوجیت و همبستر شدن زن خود را با مردی دیگری فراهم می کرد تا از آن مرد و زنش نسل بهتری به وجود آید.

نوع سوم طوری بوده است که به اساس آن گروهی از مردان که تعداد شان کمتر از ده نفر بود با یک زن معین رابطه جنسی برقرار می کردند و آن زن حمل می گرفت و فرزندی به دنیا می آورد، در این وقت اعضای آن گروه را نزد خود می خواست و یک از آن مردها را که خود مایل می بود، پدر طفل خود تعیین می کرد و آن مرد پدری قانونی آن طفل محسوب می شد. همچنان نوع چهارم طوری بوده که زن رسماً عنوان فاحشه گری داشته است و هر مرد می توانسته رابطه برقرار کند. (عدالتخواه، ۱۳۹۱: ۲۰۱) پس چند همسری و از جمله برای مردها، دارای پیشینه ی بلندی در تاریخ اقوام مختلف و قوانین جوامع و ادیان گوناگون است. این رفتار در اجتماعات نخستین، امری مناسب شمرده می شد و میان ملت ها رواج داشته و فعلاً هم وجود دارد.

۲-۲- عوامل تعدد زوجات

چنانچه که گفته شد بنا بر هر دلیلی در طول تاریخ تعدد زوجات به اشکال مختلف وجود داشته و تا هنوز مروج است. هر چند عوامل و انگیزه ها، در طول تاریخ متفاوت بوده و به هر نحوی خواستند تعدد زوجات را به رسمیت بشناسند و توجیهی داشته باشند؛ ولی اکثری عوامل تا حالا در جامعه حاکم است را یکایک توضیح خواهم داد.

۱-۲-۲- جغرافیایی

منتسکیو و گوستاولوبون اصرار زیادی داشته اند که علت جغرافیایی را در امر تعدد زوجات دخالت دهند. به عقیده این متفکران، آب و هوا مشرق زمین مقتضی رسم تعدد زوجات بوده است. در آب و هوای مشرق زمین زن زودتر بالغ می شود و هم زودتر پیر می شود و از این جهت مرد به زن دوم و سوم احتیاج پیدا می کند. البته این توجیه به هیچ وجه درست نیست. گر چند اثبات چنین داوری تا هنوز به صورت علمی مطرح نشده است بلکه تنها نظریه می توانیم بی پذیریم البته عامل جغرافیایی بدون تاثیر نبوده و می توان به عنوان عامل کوچک در مروج ساختن تعدد زوجات محسوب کرد. (مطهری، ۱۳۸۷: ۳۱۷). ممکن است عامل جغرافیایی در تعدد زوجات اینگونه تعبیر شود که در برخی مناطق خاص انتخاب و داشتن چند زن برای یک مرد امر معمول است.

۲-۲-۲- اقتصادی

انسان‌ها در طول تاریخ و همیشه در پی یافتن فرصت‌های اقتصادی بوده است و فرق وجود نداشت که این فرصت‌ها از چه راهکار به دست می‌آمد. یکی از عوامل که مردم فکر می‌کردند باعث رشد اقتصاد می‌شود تعدد فرزندان از طریق ازدواج به بیش از یک زن، بود.

برای تعدد زوجات عامل اقتصادی نیز ذکر شده است و گفته‌اند در دوران قدیم بر خلاف امروز، فرزند و زن زیاد به نفع مرد بوده است. مرد از زنان و فرزندان خود مانند بردگان کار می‌کشیده است و احیاناً فرزندان خود را می‌فروختند و از این جهت، می‌توان علت تعدد زوجات واقع می‌شد. برخی از دانشمندان گفته‌اند: «انگیزه و عامل تعدد زوجات در قبایل و اهل دهات کثرت مشاغل است»؛ یعنی یکی باید بارها را حمل و نقل کند، یک و یا چند نفر به کار زراعت و آبیاری مشغول شوند، کسانی هم به کاری شکار و افرادی هم به پخت و پز و افرادی دیگر به کار بافندگی بپردازد. (طباطبایی، ۱۳۸۴: ۳۶۱). در این عامل نقش زن از همسر به یک وسیله بهره و نیاز اقتصادی تنزل می‌یافت.

۳-۲-۲- عدد و عشیره

علاقه به فزونی فرزند و توسعه نفوس فامیل نیز عامل دیگری بوده است. برای تعدد زوجات، یکی از جهات که زن و مرد را در وضع متفاوت قرار می‌دهد این که فرزندان را که یک زن می‌تواند تولید کند محدود است؛ ولی مرد بستگی دارد به تعداد زن که در اختیار دارد. یک مرد از صدها زن می‌تواند هزارها فرزند از نسل خود تولید کند.

در زندگی قدیم بر خلاف امروز عدد و عشیره یکی از عامل مهم اجتماعی به شمار می‌رفته است و اکنون این عامل کم شده ولی یکی از عوامل تعدد زوجات به شمار می‌رود و در بعضی مناطق دور دست عامل تعدد زوجات هست.

۴-۲-۲- فزونی عدد زنان بر مردان

هر چند موالید دختران از موالید پسران زیاد نبوده و نیست. احیاناً اگر در مناطق موالید دختران زیاد بوده، در سر زمین دیگر بر عکس است. چیزی که باعث می‌شود عدد زنان آماده ازدواج از عدد مردان آماده ازدواج بیشتر باشد این است که تلفات مرد همیشه از تلفات زن بیشتر بوده و هست. فزونی تلفات مردها باعث می‌شود که در صورت تک همسری عده‌ی از زنان از حق ازدواج محروم بماند. در اجتماعات قدیم چنین بوده است و البته در شرایط فعلی ممکن زیاد صدق نکند.

۵-۲-۲- زور و قدرت

بدون شك كه يكي از عوامل تعدد زوجات، زورگويي و تسلط مرد بر زن است. چون مردها صاحب قدرت و بر زنان حاكميت كرده و قوانين مورد پسند را بر زنان تحميل مي كنند و لذا چند زني را به نفع خود مي چرخانند. البته اين عامل به صورت مطلق نيست ولي صدق مي كند و مخصوصا در افغانستان كه يك جامعه مرد سالار است. استفاده از زور و قدرت در افغانستان براي انتخاب چند همسر، امر تقريبا مروج در زندگي روستاهاي كشورهاي مانند افغانستان مي توان به شمار رود.

۶-۲-۲- بهره وري جنسي

ارضاي خواست شهواني از طريق همبستر شدن با زن و بالعكس يك امر طبيعي، جنسي و رواني در مردان زنان است. اين ارضا، دو نوع مي تواند در مردان تحقق يابد. يك نوع در حد معمول است با يك زن ازدواج نمايد و خواست هاي جنسي را از آن كام گيرد و قناعتش حاصل شود ولي نوع ديگر اين است كه چنين خواستي با هم بستر شدن يا يك زن كفايت نمي كند و موارد بيشتري را نياز دارد.

هوسراني و بهره وري جنسي عامل ديگريست كه نمي شود از آن چشم پوشي كرد. در طول تاريخ مردها براي ارضا غريزه جنسي شان به يك زن بسنده نكرده و زناني متعددي را در اختيار خود قرار دادند و اين عامل يكي از عوامل انكار ناپذير است كه حالا هم به كثرت ديده مي شود. (مطهري، ۱۳۸۷: ۳۲۲).

۷-۲-۲-۱- اختلاف خصوصيات طبيعي زن و مرد

زنان و مردان از نگاه فيزيولوژيكي باهم متفاوتند، بدین معنی كه مرد مي تواند وظيفه توليد نسل را در تمام مدت سال انجام دهد، در حالي كه زن اين وظيفه را در ايام عادت زنانگي و نفاس كه حداكثر مدت اولي ۱۰ روز و از دومي ۴۰ روز مي باشد، انجام داده نمي تواند. به همين ترتيب حيات تناسلي زن بعد از سنين ۴۵-۵۰ سالگي به پايان مي رسد؛ ولي از مردها در تمام دوره حيات ادامه دارد. بنا در بعضي حالات براي بعضي اشخاص به صورت استثناء تعدد زوجات مجاز دانسته شده است. (عدالتخواه، ۱۳۹۶: ۲۰۴).

به عقیده بعضی محدود بودن سن زن از نظر تولید فرزند بر خلاف مرد، و رسیدن او به سن « یائسگی » یکی از علل پیدایش تعدد زوجات است. در صورتی كه زن به قدر كافي براي مرد فرزند نياورده باشد و مرد ميل به فرزند داشته باشد، در اين جا مرد به دنبال زن دوم و سوم مي رود و عامل بر تعدد زوجات بوده است.

مطلب سوم - جایگاه تعدد زوجات در قوانین افغانستان

افغانستان به تأثیرپذیری از شرع اسلام تعدد زوجات را با در نظر گرفتن شرایطی مورد قبول قرار داده است. در ذیل به چند قانون افغانستان راجع به تعدد زوجات اشاره می‌کنیم.

۱-۳- تعدد زوجات در قانون مدنی

اولین قانون در این مورد قانون مدنی است زیرا تمامی شرایط ازدواج و طلاق در قانون مدنی افغانستان مورد بحث قرار گرفته است. قانون مدنی در این مورد تصریح می‌کند.

در قانون مدنی آمده است: ازدواج با بیش از یک زن بعد تحقق حالات ذیل صورت گرفته می‌تواند.

۱- در صورت که خوف عدم عدالت بین زوجات وجود نداشته باشد.

۲- در صورت که شخص کفایت مالی برای تامین نفقه زوجات از قبیل غذا، لباس، مسکن و تداوی مناسب را داشته باشد.

۳- در حالتی که مصلحت مشروع مانند عقیم بودن زن اولی و یا مصاب بودن وی به امراض صعب‌العلاج ژ، موجود باشد. همچنان در جای دیگر چنین این آمده است: هرگاه زنی که شوهر وی بر خلاف حکم ماده ۸۶ این قانون ازدواج نموده باشد، می‌تواند از محکمه، بر اساس تفریق به سبب ضرر، مطالبه طلاق نماید.

همچنان در ماده ۸۹ این قانون؛ گرفتن رضایت زوجه جدید در حالت متاهل بودن زوج آمده است. (مواد ۸۶ و ۸۹ قانون مدنی افغانستان). مهم‌ترین شرطی که در قانون مدنی افغانستان، به آن اهمیت زیادی قایل شده و در ردیف اول قرار داده است؛ شرط تامین عدالت میان زوجات است. این شرط در واقع همان شرط است که خداوند (ج) مسلمانان را برای رعایت آن مکلف نموده است: (فان خفتم الا تعدلوا فواحدة) سوره نساء / آیه ۳. یعنی اگر بیم دارید که عدالت را به بهترین وجه، بین زنان تامین نمی‌توانید، پس به یک زن اکتفاء کنید. شرطی دوم که برای اباحت تعدد زوجات در قانون مدنی، لازم دانسته شده است کفایت مالی شوهر برای تامین نفقه زوجات است. قسمی که تامین نفقه در تک همسری مطرح است؛ در تعدد زوجات نیز حتمی و لازم دانسته شده است که این شرط نیز در قرآنکریم در سوره (طلاق / آیه ۶) آمده است. سومین شرط قانون مدنی در تعدد زوجات لازم دانسته شده است؛ موجودیت

مصلحت مشروع مانند عقیم بودن زوجه اولی و یا مصاب بودن وی به امراض صعب العلاج می‌باشد. در این جا نیز استثناء شده است که مرد می‌تواند زن دوم برگزیند. همچنان لازم دانسته شده است که شوهر در حین ازدواج دومی متاهل بودن خویش را به زوجه جدید کتمان نکرده و واقعیت را آن طوری که هست به زوجه جدید ابلاغ نماید و رضایت زوجه جدید را داشته باشد.

۲-۳- تعدد زوجات در قانون احوال شخصیه اهل تشیع

یکی دیگر از قوانینی که در افغانستان لازم الاجراست قانون احوال شخصیه اهل تشیع است. این قانون به تبع از فقه جعفری شرایط ازدواج، طلاق و سایر مسایل مربوط به احوال شخصیه را بیان می‌کند.

در ماده ۹۱ قانون احوال شخصیه اهل تشیع نیز همین شرایط و به علاوه شرایطی دیگر در مورد تعدد زوجات، آمده است. چنانکه این قانون تصریح می‌کند: «مرد نمیتواند در حالات ذیل با بیش از یک زن به طور دائم ازدواج نماید:

۱: در حالت که خوف تامین عدالت بین زوجات وجود داشته باشد.

۲: در صورت که عدم کفایت مالی در ادای نفقات واجبه وجود داشته باشد.

۳: در حال که زوجه اولی در ضمن عقد، عدم ازدواج با زن دیگر را شرط کرده باشد.

۱-۳: در صورت که در خواست زوجه، کفایت مالی زوج توسط محکمه احراز میگردد.

۲-۳: نکاح با زن پنجم و لو یکی از زوجات سابق در عده رجعی باشد، باطل است. (قانون احوال شخصیه اهل تشیع).

در این قانون نیز تاکید زیادی به تامین عدالت در بین زوجات شده است. منظور از عدالت که در این قانون اشاره شده، رعایت عدالت ظاهری که انسان قادر به اجرای آن است، میباشد. همچنان هر گاه شخص توانایی و تمکن مالی نداشته باشد و نتواند نفقه‌ی زوجات‌اش را از طریق مشروع تامین نماید، ازدواج او حتا با یک زن حرام است. اگر شخصی توانایی تامین نفقه مالی یک زن را نداشته باشد، ازدواج او با بیش از یک زن به صورت اولی حرام است. هر گاه زوجه در ضمن عقد ازدواج شرط نموده باشد که بدون اجازه او زن دوم نگیرد و زوج خلاف شرط مطرح شده عمل نماید، ازواج مجدد وی جواز ندارد. (عبدالله، ۱۳۸۶: ۲۳۱) هر گاه زوجه به محکمه در خواست احراز کفایت مالی زوج را بدهد و محکمه تشخیص دهد که زوج توانایی کفایت مالی ندارد و یا اینکه حد اکثر تعدد زوجات که همان چهارتاست تکمیل کرده باشد، اجازه تعدد زوجات را ندارد.

۳-۳- تعدد زوجات در قانون منع خشونت علیه زن

زنان در طول تاریخ، یکی از آسیب پذیرترین قشر جامعه بوده است و برای اینکه به عنوان انسان و نه به عنوان جنس درجه دو از حقوق و امتیازات انسانی برخوردار شوند، همه کشورها قوانین خاص و یا کاملاً بین المللی را، جهت مشخص کردن حقوق و جایگاه زنان وضع کردند. افغانستان نیز قانون منع خشونت علیه زن را در حمایت از حقوق زنان، به تصویب رسانده و لازم الاجرا می‌باشد.

در ماده (۵)، فقره ۲۱ و ماده (۳۷)، قانون منع خشونت علیه زن؛ از تعدد زوجات سخن به میان آمده است: ازدواج با بیش از یک زن بدون رعایت حکم ماده ۸۶ قانون مدنی، خشونت علیه زن محسوب میشود. در اینجا تعدد زوجات در صورتی خشونت محسوب می‌شود که مرد بدون داشتن شرایط ماده ۸۶ قانون مدنی به تعدد زوجات اقدام کند. همچنان در ماده ۳۷ این قانون آمده است: شخصی که بدون رعایت احکام مندرج مواد ۸۶ و ۸۹ قانون مدنی با بیش از یک زن ازدواج نماید، جرم پنداشته شده و حسب احوال به حبس قصیر که از سه ماه کمتر نباشد، محکوم میگردد. مواد ۵ و ۳۷ قانون منع خشونت علیه زن).

نتیجه گیری

تعدد زوجات در طول تاریخ و حتا قبل از اسلام وجود داشته و دارد. در همه ادیان آسمانی، پیش از اسلام، یک امری مقبول بوده است و مشروعیت و جواز آن در شریعت اسلام به عنوان یک حکم امضایی، با استناد به آیات و روایات معتبر مورد اجماع و اتفاق همه مذاهب اسلامی است. نتیجه این که تعدد زوجات چه در شریعت و چه در قوانین یک وضعیت خاص است و برای برخی از افراد با بودن شرایط خاص تجویز شده است. قوانین افغانستان با پیروی از احکام دین اسلام، به صورت مطلق تعدد زوجات را ممنوع نکرده است و همچنان به گونه مطلق نپذیرفته است. گاهی نیاز های فردی و اجتماعی، تعدد زوجات را ایجاب می‌کند؛ ولی هر کس را هم اجازه نداده است که به تعدد زوجات اقدام کند. شرایط و قیودی سخت را مقرر کرده که هر کس از عهده آن بر آمده نمی‌تواند؛ اما با تاسف در کشور ما، شوهران از این حدود معینه خارج شده و بدون در نظر داشت شرایط معینه مبادرت به ازدواج با بیش از یک زن کرده اند. در قوانین افغانستان مشروعیت تعدد زوجات منوط و مشروط به شرایط خاص است.

پیشنهادات

از آن جای که استفاده از هر حق توسط قانون تنظیم می‌گردد بناً برای استفاده از تعدد زوجات در بعضی قوانین تعدیل به وجود آید.

۱: مرجع احراز کننده برای اجرای عدالت در تعدد زوجات مشخص شود.

۲: برای جلوگیری از تعمیم تعدد زوجات، ازدواج با بیش از یک زن موقوف به اجازه محکمه صورت گیرد.

۳: برای جلوگیری از سوء استفاده اباحت تعدد زوجات، جرم انگاری تعدد زوجات در قوانین نافذ شود.

منابع

- ۱: محمد تقی زاده، مهدیه، آسیب شناسی تعدد زوجات، زن در فرهنگ و هنر، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۶.
- ۲: عظیم زاده، عظیم، ویکی پدیا، دانشنامه آزاد، زن قدیمی و زن جدید، ۱۳۹۸.
- ۳: مطهری، مرتضی، نظام حقوق زن در اسلام، تهران، انتشارات صدرا، ۱۳۸۷.
- ۴: عبدی پور، ابراهیم، حقوق اسلامی، سال پنجم، شماره ۲۰، ۱۳۸۸.
- ۵: طباطبایی، سید محمد حسین، تفسیرالمیزان، انتشارات اسلامی، چاپ اول، ۱۳۸۴.
- ۶: عدالتخواه، عبدالقادر، حقوق فامیل، جلد اول، انتشارات بین المللی سرور سعادت، ۱۳۹۶.
- ۷: مطهری، مرتضی، نظام حقوق زن در اسلام، چاپ هفتم، انتشارات صدرا، ۱۳۸۷.
- ۸: طباطبایی، سید محمد حسین، تفسیر المیزان، انتشارات اسلامی، ۱۳۸۴.
- ۹: قانون مدنی افغانستان.
- ۱۰: سوره نساء، آیه ۳.
- ۱۱: قانون احوال شخصیه اهل تشیع افغانستان.
- ۱۲: عبدالله، نظام الدین، بررسی نظام خانواده، جلد اول، انتشارات سعید، ۱۳۸۶.
- ۱۳: قانون منع خشونت علیه زن.